

Kinološke discipline u Republici Hrvatskoj

Gregorić, Nera

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Veterinary Medicine / Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:178:279229>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Veterinary Medicine -
Repository of PHD, master's thesis](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
VETERINARSKI FAKULTET

Nera Gregorić

Kinološke discipline u Republici Hrvatskoj

Diplomski rad

Zagreb, 2023.

Zavod za uzgoj životinja i stočarsku proizvodnju

Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Predstojnica zavoda: prof. dr. sc. Anamaria Ekert Kabalin

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Maja Maurić Maljković

Članovi Povjerenstva za obranu diplomskog rada:

1. prof. dr. sc. Velimir Sušić
2. dr. sc. Ivan Vlahek
3. izv. prof. dr. sc. Maja Maurić Maljković
4. izv. prof. dr. sc. Mario Ostović (zamjena)

ZAHVALA

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Maji Maurić Maljković na uloženom trudu i velikoj pomoći oko organizacije diplomskog rada te na ukazanom razumijevanju i strpljenju.

Hvala Tomislavu Kanjuhu i Kinološkom društvu Varaždin 1181 te Dini Zastavniković i KOSSP-u „Zagreb“ na uloženom vremenu i pomoći prilikom pisanja ovog rada. Također hvala Marku Dugandžiću i Ireni Smojver na svim pruženim informacijama o canicrossu te Hrvoju Joji na informacijama o sportskoj radnoj kinologiji.

Najviše zahvaljujem mami koja je uvijek bila sa mnom, bila mi najveći oslonac tijekom studiranja, davala mi snagu i tjerala me naprijed kad god mi je bilo teško, davala mi veliki broj savjeta te me naučila što znači radna navika i disciplina. Hvala što je uvijek vjerovala u moj uspjeh i što me uvijek podupirala u svemu. Bez njezine velike pomoći sve to ne bi bilo ostvarivo. Hvala sestri koja je uvijek bila puna pozitivnih misli i uvijek mi pomagala i davala mi savjete za svladavanje velikih ispita. S njezinim lijepim riječima sve bi mi bilo lakše.

Veliko hvala teti koja je bila uvijek uz mene i pružala mi podršku te me bodrila i pomagala mi u svakom trenutku te hvala tetku na pruženoj pomoći oko izrade diplomskog rada.

Hvala djedu i baki za svaki trenutak veselja koji su dijelili sa mnom nakon svakog položenog ispita.

Hvala kumi na svim razgovorima i toplini koju mi je pružila tijekom studiranja.

Hvala mom partneru koji je uvijek vjerovao u mene te mislio na mene tijekom svakog polaganja ispita. Hvala mu što je shvaćao moje uloženo vrijeme u fakultet.

Hvala svim mojim prijateljima s fakulteta koji su me najviše od svega shvaćali i razumjeli te mi davali snagu kad je bilo najpotrebnije. Hvala im za sve smiješne i lijepe trenutke provedene na fakultetu i hvala što sam imala priliku upoznati takve predivne prijatelje.

Hvala svim prijateljima što su imali puno strpljenja i razumijevanja za mene, što su shvaćali što znači odricanje i želja za nečim i što me nisu sputavali, nego mi davali još veću snagu kako bi bila što bolji student.

POPIS KRATICA

ABC (eng. *Anything but Border Collies*) – natjecanje u agilitiju gdje sudjeluju svi, osim graničarskih kolija

BH/VT (njem. *Begleithundeprüfung mit Verhaltenstest und Sachkundeprüfung für den Hundehalter*) – ispit za psa pratitelja s testom ponašanja i ispit stručnosti za držatelja psa

CACA_g (fr. *Certificat d’Aptitude au Championnat International d’Agility*) – kandidatura za naslov nacionalnog prvaka u agilitiju

CACIA_g (fr. *Certificat d’Aptitude au Championnat International d’Agility*) – kandidatura za naslov međunarodnog prvaka u agilitiju

FCI (fr. *Fédération Cynologique Internationale*) – Međunarodna kinološka federacija

ICF (eng. *International Canicross Federation*) – Međunarodna federacija *canicrossa*

IFSS (eng. *International Federation of Sleddog Sports*) – Međunarodna federacija zaprežnih sportova

IGP (njem. *Internationale Gebrauchshunde Prüfungsordnung*) – međunarodni propisi o testiranju radnih pasa

NAFA (eng. *North American Flyball Association*) – Sjevernoameričko udruženje za *flyball*

MRT (eng. *Mission Readiness Test*) – test spremnosti za misije

POPIS SLIKA

Slika 1 Prelazak psa preko zonske prepreke (klacklica)

Slika 2 Prelazak papillona preko visinke prepreke (popularno zvane „hop“)

Slika 3 Graničarski koli

Slika 4 Šetlandski ovčar

Slika 5 Jack Russellov terijer

Slika 6 Pretraga posudica s mirisom

Slika 7 Lagotto romagnolo

Slika 8 Pronalazak osobe pas označava lajanjem

Slika 9 Trening discipline frizbi

Slika 10 Prikaz dijela staze *rally obedience jedan*

Slika 11 Hvatanje loptice u *flyballu*

Slika 12 Vježba „hodanje na stopalima vodiča“

Slika 13 Lov hrtova na umjetni mamac

Slika 14 Veliki engleski hrt (eng. *Greyhound*)

Slika 15 *Greyster* u *canicross* utrci

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DOSADAŠNJE SPOZNAJE.....	3
2.1. SPORTSKA RADNA KINOLOGIJA.....	4
2.2. AGILITY	7
2.2.1. Graničarski koli (eng. <i>Border collie</i>).....	11
2.2.2. Šetlandski ovčar	12
2.2.3. Jack Russellov terijer	14
2.3. DETEKCIJA MIRISA (eng. <i>nosework</i>)	16
2.3.1. Lagotto romagnolo (Lagotto iz Romagne).....	18
2.4. SPASILAČKI PSI.....	21
2.5. MANTRAILING	24
2.6. PSEĆI FRIZBI.....	25
2.7. RALLY OBEDIENCE.....	27
2.8. FLYBALL.....	29
2.9. TRIKOVI.....	31
2.10. LURE COURSING – lov na umjetni mamac	32
2.10.1. Veliki engleski hrt (eng. <i>Greyhound</i>)	33
2.11. CANICROSS	35
3. ZAKLJUČCI	38
4. LITERATURA	39
5. SAŽETAK.....	44
6. SUMMARY.....	45
7. ŽIVOTOPIS.....	46

1. UVOD

Vuk (*Canis lupus*) i pas (*Canis lupus familiaris*) pripadaju u red zvijeri (*Carnivora*) i u porodicu pasa (*Canidae*). Rod *Canis* se razvio u Sjevernoj Americi prije 9 do 10 milijuna godina. Smtara se da je vuk, odnosno pas, prva udomaćena životinja. Proces udomaćivanja započeo je krajem posljednjeg ledenog doba. Najstariji potvrđeni arheološki ostaci psa, nađeni u grobnici u mjestu EinMalaha u Izraelu, procijenjeni su na starost od 12000 godina. Pronađeni su ostaci šteneta koji su se nalazili uz ljudske ostatke. Nalaz grobnice u spilji Hayonim je drugi nalaz iz istog doba, gdje su uz ljudske ostatke, nađeni i ostaci dvaju odraslih kanida. Iz Francuske, područja Alpa, potječu najstariji ostaci iz Europe, koji se procjenjuju na starost od 10000 godina (BARAĆ i sur., 2011.; HORVATH, 1996.; HORVATH, 2003.). S razvojem ljudske zajednice, odnosno njihovih različitih potreba, napredovao je i razvoj pasa. Selekcijom pasa koju je provodio čovjek, nastaju brojne pasmine. Tako se nalaze psi hrtolikog tipa i mastifi na keramici i slikama u Egiptu i zapadnoj Aziji, koje potječu iz razdoblja od prije 3000 – 4000 godina prije nove ere. U Antici već nalazimo dosta razvijenu podjelu pasmina, a najintenzivniji razvoj kreće od srednjeg vijeka i traje sve do danas (PUGNETTI, 1993.).

Pas se još od davnina koristio u različite svrhe, a upravo se za njega ne zna način ni razlog domestikacije. Postoji vjerojatnost da je služio čovjeku kao živa rezerva hrane kao što još uvijek služi u nekim primitivnim plemenima u Africi ili Malajskom arhipelagu ili je kod ljudske nastambe pronašao izvor hrane i na taj način se približio čovjeku. Pas je krenuo s ulogom čuvara gdje bi lavežom najavljivao neko opasno ili nepoznato biće te ulogom higijeničara gdje je uklanjao organske otpatke hrane naših predaka. Također, krenuo je vjerno pratiti čovjeka u lovu nadajući se da će dobiti dio plijena. Lov je dugo bio primarna funkcija pasa u komunikaciji s čovjekom. Njegova zadaća je bilo tjerati divljač prema lovcu ili u mrežu te je ponekad trebao i zaštititi čovjeka od medvjeda ili divlje svinje. Danas postoje pasmine koje imaju specijalizirane zadaće u lovu pa tako neki psi imaju ulogu traženja i podizanja divljači, dok ih neki gone prema lovcu. Postoje psi koji slijede ranjenu divljač po krvavom tragu, dok se neki koriste za aportiranje ubijane divljači iz vode (BAUER, 1996.). Paralelno s razvitkom lovačkih pasmina pasa kreće razvitak pastirskih i ovčarskih pasa koji su se pokazali izrazito dobri u ekstenzivnom stočarstvu. U planinama su se razvili jaki i izdržljivi psi, robusne građe koji su imali ulogu čuvara stada od divljih zvijeri. Ovčarski psi u nizinama su drukčije konstitucije te imaju više

uloga. Oni drže stado na okupu, određuju vrijeme napasivanja te čuvaju ovce ili svinje kako ne bi napravili štetu na zasijanim poljima. Čovjek je iz velike skupine ovčarskih i pastirskih pasa želio razviti nove pasmine koje bi imale točno specijalizirane zadatke. Tako su se psi našli u raznim ulogama, vuča tereta po zahtjevnim i strmim terenima, gonjenje stoke od sajmišta do klaonica te spašavanje ljudi iz lavina (BAUER, 1973.). Također neke pasmine ovčarskih pasa koriste se kao vodiči slijepih osoba. Ovčarski psi koriste se u policiji ne samo za obranu i napad, već i u pronalasku eksploziva i droge. Psi su se nažalost tijekom povijesti koristili i u znanosti gdje su imali ulogu pokusnih životinja (PUGNETTI, 1993.). Prva primjena brojnih otkrića, poglavito onih u medicini, bila je na psima, da bi se tek nakon toga primijenila u liječničkoj praksi. Eksperimenti na psima, su danas izričito zabranjeni odredbama zakona o dobrobiti životinja. Također psi su se koristili i u drugim znanstvenim eksperimentima, a jedan od njih je i slanje Bjelke, Strelke i Lajke kao prvih živih bića u svemir. Tim eksperimentom dokazalo se da živa bića mogu živjeti u bestežinskom stanju (BAUER, 1996.; MARSHALL – PESCHINI i sur., 2009.).

Iz svega navedenoga vidljivo je da pas ima zaista mnogo uloga u kojima pomaže i surađuje s čovjekom. Danas, odnos čovjeka i psa još više jača. Pas se više ne koristi isključivo u određenoj ulozi, nego zajedno s čovjekom provodi njegovo slobodno vrijeme kroz razna druženja, u koja spadaju i kinološke discipline kojih ima sve veći broj. S obzirom na već prisutan znatan broj disciplina, koji i dalje raste, kao i činjenice da raste i zainteresiranost ljudi, discipline se razvijaju do visokih natjecateljskih razina. Karakteristike pasa i pasminska obilježja također igraju ulogu u pojedinim disciplinama.

2. DOSADAŠNJE SPOZNAJE

Osim što psi pružaju ljudima društvo, sve su više popularne i kinološke discipline koje imaju brojne prednosti, od jačanja fizičke kondicije do mentalne stimulacije psa. Također, smatra se da ljudi koji imaju pse vode znatno aktivniji i zdraviji život, od onih koji nemaju. U psećim sportovima, vlasnici vode pse kroz brojne fizičke i mentalne zadatke, kao što su traženje ljudi u šumi, hvatanje frizbija, preskakanje visinskih prepreka i brojni drugi. Među disciplinama, znatno se razlikuju tjelesni zahtjevi pasa. Tako su u agiliju najbitniji snaga i iznimno dobra fizička kondicija, dok primjerice u *rally obediencu* nije naglasak na fizičkoj spremi psa, koliko na mentalnoj. Kod spasilačkih pasa izrazito je bitna iznimna izdržljivost pasa (ESSNER i sur., 2022.)

Zainteresiranost za kinološke discipline sve više je u porastu. Psi mogu trenirati discipline koje su fizički zahtjevnije i dinamičnije kao što su *agility*, *frisbee*, *flyball*, trikovi i *lure coursing* ili koje su pasivnije, ali time i mentalno izazovnije kao što su *nosework*, *rally obedience* i sportsku radnu kinologiju kao posebnu granu. U nekim disciplinama, poput spasilačkih pasa i *mantrailinga*, naglasak je na prirodnom nagonu psa koji se pretvara u veliku korist za čovjeka.

Svaka od disciplina ima određene prednosti, a najbitnija je da se u svakoj od njih razvija još bolji odnos čovjeka i psa te jača međusobno razumijevanje, povjerenje, povezanost i sklad (FARELL i sur., 2015; MATEJEVIĆ i sur., 2013.).

2.1. SPORTSKA RADNA KINOLOGIJA

Sportska radna kinologija je područje kinologije u kojem čovjek i pas mogu polagati ispite po određenim programima, a kasnije se i natjecati, čime se ona pretvara i u sport. Zadani programi propisani su od nacionalnih ili međunarodnih organizacija. U natjecanju postoje tri discipline, a to su poslušnost, trag te obrana i napad. Vježbe koje se izvode u sportskoj radnoj kinologiji zapravo potječu iz vojne i policijske upotrebe pasa. Sportska radna kinologija je začetnica svih sportskih aktivnosti sa psima.

Vježbe poslušnosti sadrže elemente vodljivosti kao što su hodanje uz nogu s povodnikom i bez povodnika, vježba leži s pozivom psa, vježba sjedi, zatim vježba slobodnog donošenja predmeta uz istovremeno svladavanje određenih prepreka. U poslušnosti izuzetno je bitno da je pas točan i brz, dobre kondicije te da je dobro razvijen odnos između vodiča i psa.

Vježbe traga se temelje na izvrsnom njuhu psa. Tragovi se postavljaju na tlo po određenim pravilima. Svi tragovi trebaju postići određenu vremensku starost, kako bi vodič sa psom mogao krenuti u rješavanje traga. Tragovi trebaju stajati od 20 minuta do nekoliko sati i tek tada pas može krenuti u rješavanje traga. Na točno određenoj putanji, pas treba njuhom slijediti trag sa što manje uplitanja vodiča, te na tragu mora pronaći ostavljene predmete. Pravilnikom o polaganju ispita i težinom ispita određena je starost traga i dužina putanje.

Vježbe obrane pokazuju karakter psa s time da ponašanje psa treba biti kontrolirano od strane vodiča. Pas koji pokaže neko neželjeno ponašanje ili ne posluša vodiča, odmah se diskvalificira. Markirant je osoba koja pomaže u izvođenju vježbe obrane te imitira opasnu osobu za vodiča i psa. Tijekom ispita, markirant provodi određene kretnje u kojima ga vodič sa psom pokušava zaustaviti. Pas ne smije ugristi markiranta ni na jednom drugom mjestu, osim za zaštitnu opremu (ANONYMOUS, 2023.a).

Sportska radna kinologija idealna je za sve ljude koji se žele aktivno baviti sa svojim psom te pružiti psu da izražava svoje nagone. U sportskoj radnoj kinologiji najviše se koriste njemački ovčar, belgijski ovčar malinois, doberman, rotvajler, njemački bokser, veliki šnauzer i boseron (SEMEŠ, 2014.).

U sportskoj radnoj kinologiji postoje natjecanja koja su na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Također postoji i svjetsko prvenstvo koje može biti određeno samo jednom pasminom, ali postoje i svjetska prvenstva na kojem su sve pasmine pasa. Na nacionalnim prvenstvima psi se natječu u više razina, pa je samim time i složenost radnih ispita drugačija. Na međunarodnim i svjetskim prvenstvima psi se natječu u najvišem stupnju školovanosti. Nacionalna prvenstva imaju nekoliko utakmica, nakon kojih se svi rezultati zbrajaju te se dođe do završnog poretka. Na svjetskom prvenstvu postoji samo jedna utakmica koja se održava svake godine u drugoj zemlji. Svaka zemlja dobiva pojedinačni i ekipni plasman. Kako bi se moglo sudjelovati na svjetskom prvenstvu, osim izvrsne školovanosti psa, također se trebaju proći i kvalifikacije (ANONYMOUS, 2023.a).

Kako bi pas mogao sudjelovati na natjecanjima, prvo treba položiti BH/VT ispit (njem. *Begleithundeprüfung mit Verhaltenstest und Sachkundeprüfung für den Hundehalter*). To je ispit za psa pratitelja s testom ponašanja i ispit stručnosti za držatelja psa. Cilj polaganja tog ispita je da svaki držatelj odnosno vlasnik psa dokaže da su ponašanje i narav njegovog psa dovoljno kvalitetni kako bi se pas mogao uklopiti u naše društvo. Vlasnik također treba polagati ispit u kojem treba pokazati znanje o ponašanju, skrbi i držanju psa. BH/VT ispit mogu polagati svi psi, neovisno o pasmini. Uvjeti za polaganje tog ispita su da pas bude zdrav, cijepljen protiv bjesnoće te čipiran kako bi se mogao provjeriti njegov identitet. Svi psi prije pristupanja ispitu trebaju proći kontrolu identiteta, odnosno očitavanje mikročipa. Psi koji se ne mogu identificirati, ne mogu pristupiti BH/VT ispitu. Prije pristupanja ispitu psi podliježu provođenju probe naravi, koja se također nastavlja provoditi tijekom cijelog ispita, a ukoliko pas ne položi probu naravi, isključuje se s ispita. Vodič mora biti član Hrvatskog kinološkog saveza. Pas treba imati najmanje 12 mjeseci kako bi mogao pristupiti ispitu. BH/VT ispit se sastoji od dva dijela, A i B. A dio je ispit za psa pratitelja na poligonu koji se sastoji od pet vježbi, a to su praćenje na povodniku, slobodno praćenje, vježba sjedi, lezi iz normalnog koraka s dolaskom i odležavanje s ometanjem. Ispit ukupno nosi 60 bodova, a za prolaz treba dobiti minimalno 42 boda, odnosno 70 %. Psi koji u dijelu A ne postignu 70 % bodova, ne mogu polagati B dio ispita koji se odnosi na ispit u prometu. U B dijelu ispita vježbe se izvode izvan poligona, na određenom mjestu unutar grada. Za određene vježbe ovog ispita, ne dobivaju se bodovi, nego je najbitniji cjelokupni dojam ponašanja psa u prometu. B dio ispita sastoji se od susreta psa s grupom ljudi, biciklistima,

automobilima, trkačima ili skejterima, susret s drugim psima, ponašanje privezanog i samog ostavljenog psa u prometu te ponašanje prema drugim životinjama.

Prvi međunarodno priznati ispit višeg stupnja je IGP 1 (njem. *Internationale Gebrauchshunde Prüfungsordnung*). Također postoji još IGP 2 kao prijelazni stupanj i IGP 3 kao najviši stupanj školovanja pasa u sportskoj radnoj kinologiji. Uvjet za IGP 1 ispit je položen BH/VT. IGP 3 ispit ima veliku ulogu u održavanju radnih kvaliteta te provjere naravi službenih pasmina pasa kao i zatvaranja šampionata u ljepoti. Pas mora imati 18 mjeseci kako bi mogao pristupiti IGP 1 ispitu. IGP 1 ispit sastoji se od tri discipline, a to su poslušnost, trag te obrana i napad. Svaka od tri discipline u izvedbi traje 6 – 10 minuta. Ukoliko se pas ne odazove nakon što je zapovijed ponovljena tri puta, tada slijedi diskvalifikacija. Na tragu pas mora biti koncentriran, točan, smiren i treba raditi sa tzv. dubokim nosom, to jest treba biti što bliže podlozi. Na poslušnosti pas mora biti brz, veseo, točan i koncentriran, dok na obrani i napadu mora biti izrazito samopouzdan, pod izričitom kontrolom vodiča i dominantan (HKS, 2019.a).

2.2. AGILITY

Agility je timski sport psa i njegovog vlasnika u kojem pas savladava razne prepreke. Postoji nekoliko vrsta prepreka, a to su: prepreke koje se preskaču, gdje spadaju visinske prepreke (popularno zvane „hopovi“), zid, guma i dalj, zonske prepreke gdje se svrstavaju most, A prepreka i klackalica (Slika 1) te tunel i slalom. Zonske prepreke su često psima i najteže prepreke iz razloga jer pas mora barem jednom šapom ili njenim dijelom dotaknuti žuti dio koji se nalazi na prepri.

Slika 1 Prelazak psa preko zonske prepreke (klackalica) (Izvor: autor)

Postoje tri službene natjecateljske razine agilitija, A1, A2 i A3 te jedna neslužbena, A0. A0 je osnovna razina gdje se rade jednostavni elementi, kao što su visinske prepreke (Slika 2). Razine A1, A2 i A3 razlikuju se po duljini staze, stupnju težine i duljini vremena određenoj za savladavanje staze. Osim po težini staze, psi su razvrstani u tri kategorije s obzirom na njihovu visinu u grebenu, a to su mali, srednji i veliki psi. Mali psi (eng. *small*; S) su izmjereni manje od 35 cm u grebenu. Srednji psi (eng. *medium*; M) su izmjereni 35 cm ili više, a manje od 43 cm u grebenu. Veliki psi (eng. *large*; L) su izmjereni 43 cm ili više u grebenu. Također postoji još i međukategorija (eng. *inter*; I) koja je za pse između 35 i 43 cm u grebenu. Psi se mogu natjecati

u samo jednoj kategoriji. Postoje dva oblika *agility* utrka, a to su *agility* gdje su uključene zonske prepreke i *jumping* gdje nema prisutnih zonskih prepreka. *Agility* se trči na više različitih terena, kao što su prirodna trava, umjetna trava i pijesak (HKS, 2023.a; INKILÄ i sur., 2022.).

U razgovoru ZASTAVNIKOVIĆ (2022.) je pojasnila da se *agility* uči na više različitih načina, počinje se od osnovne izrade elemenata gdje vlasnik psu pokazuje svladavanje prepreka, dok se u višim razinama agilitija očekuje od psa da na vlasnikove verbalne naredbe ispunjava svoj zadatak. Na natjecanju sudac postavlja stazu, odlučuje o broju prepreka te o načinu na koji će se staza trčati, odnosno kojim redoslijedom idu prepreke (tzv. brojevi). Ovisno o razini staze, prepreka može biti od 16 do 22, a duljina staze može iznositi najviše 220 metara. Prilikom dolaska na stazu, vodič psa ima sedam minuta kako bi zapamtio njen redoslijed. U agilitiju postoje negativni bodovi te vremensko ograničenje staze. Negativni bodovi se dobivaju zbog pogrešaka na stazi i zbog prekoračenja standardnog vremena. Standardno vrijeme se određuje tako da se vremenu najbržeg psa s najmanje grešaka doda 15 % te se izračun zaokruži na najbližu sekundu. Najbrži pas s najmanje grešaka u A1 razini mora postići minimalnu brzinu od 3 m/s kako bi se njegovo vrijeme gledalo za izračun standardnog vremena. Tako se u A2 razini pas mora kretati brzinom 3,5 m/s, a u A3 brzinom 4 m/s. Kako bi odredili maksimalno vrijeme, duljina staze dijeli se s 2,5 m/s u *agility* stazi, a s 3 m/s u *jumping* stazi. Ukoliko pas sruši letvicu na visinskoj prepri ili izbjegne neku prepreku dobiva 5 negativnih bodova. Za svaku završenu stotinku preko standardnog vremena, psu se daje 0,01 negativni bod. Cilj svakoga natjecatelja je da istrči stazu najtočnije moguće u najkraće moguće vrijeme. Pas koji nije srušio ni izbjegnuo ni jednu prepreku te je istrčao u zadano vrijeme, ne dobiva negativne bodove. Negativni bodovi za pogreške na stazi se zbrajaju s negativnim bodovima dobivenim zbog prekoračenja standardnog vremena i tako čine ukupne negativne bodove. Na završetku trke dodjeljuju se ocjene odličan, vrlo dobar, dobar i bez plasmana. Ocjena odličan znači da je pas dobio od 0 do 5,99 ukupnih negativnih bodova, vrlo dobar od 6 do 15,99, dobar od 16 do 25,99 ukupnih negativnih bodova, a ukoliko pas ima preko 26 ukupnih negativnih bodova ostao je bez plasmana.

Slika 2 Prelazak papillona preko visinske prepreke (popularno zvana „hop“) (Izvor: autor)

Agility natjecanja mogu biti organizirana na nacionalnoj razini odobrena od Hrvatskog kinološkog saveza ili međunarodnoj razini odobrena od Međunarodne kinološke federacije (fr. *Fédération Cynologique Internationale*; FCI). Na nacionalnim natjecanjima mogu sudjelovati svi psi, stariji od 18 mjeseci neovisno o tome da li posjeduju rodovnicu. Na međunarodnim natjecanjima mogu sudjelovati psi svih pasmina, koji imaju rodovnicu priznatu od FCI-a te su stariji od 24 mjeseca. Na natjecanjima gdje su prisutne i neslužbene utrke (A0), mogu sudjelovati psi stariji od 16 mjeseci. Od natjecanja u agilitiju, postoje još i Prvenstvo Hrvatske, Europsko otvoreno prvenstvo, Juniorsko otvoreno svjetsko prvenstvo te Svjetsko prvenstvo. Svako natjecanje sadrži brojne kvalifikacije, kao što se primjerice Prvenstvo Hrvatske sastoji od najmanje 6 natjecanja (kola), koja su raspoređena tijekom godine te Finala, koje predstavlja zadnje natjecanje Prvenstva Hrvatske (HKS, 2023.a; HKS, 2023.b).

U agilitiju postoje određene kandidature, a to su CACA_g i CACIA_g. Pobjedniku, odnosno drugoplasiranom psu u *agility* stazi razine A3, u kategorijama S, M, I i L, dodjeljuju se kandidature za nacionalnog prvaka u agilitiju CACA_g HR te R. CACA_g HR, na svim službenim *agility* natjecanjima u Republici Hrvatskoj. R. CACA_g HR označava rezervnog kandidata, odnosno drugoplasiranog psa koji može kandidaturu rezervnog, pretvoriti u CACA_g, ukoliko

prvoplasirani pas već ima titulu *agility* prvaka Hrvatske. Također, R.CACIAg označava drugoplasiranog psa koji može pretvoriti kandidatutu u CACIAg, ako prvoplasirani već posjeduje titulu međunarodnog prvaka. Uvjet je da plasman mora biti ostvaren bez greške te da je u konkurenciji bilo najmanje 10 pasa. Pobjedniku, odnosno drugoplasiranom psu u *agility* stazi razine A3, u kategorijama S, M, I i L, dodjeljuju se kandidature za međunarodnog prvaka u agilitiju CACIAg i R. CACIAg, na međunarodnom natjecanju. Uvjet je također da plasman mora biti ostvaren bez greške. Pas koji je osvojio četiri kandidature CACAg HR na službenim natjecanjima, može postati *agility* prvak Hrvatske. Također, mora imati ocjenu oblika najmanje „dobar“, te od prve do zadnje kandidature mora proći najmanje jedna godina i jedan dan (HKS, 2023.c).

U razgovoru ZASTAVNIKOVIĆ (2022.) je naglasila da je za *agility* psa izrazito važno da je zaigran, veseo, brz, da voli trčati, pratiti naredbe te ima razvijen dublji odnos s vlasnikom koji se postiže kroz vježbe sa psom, dresuru odnosno pohađanje tečajeva poslušnosti i izvođenje psećih trikova. U agilitiju se sve radi pomoću motivatora odnosno nagrade, igračke ili hrane. Najviše se preferira igračka jer je veselija te psu podiže energiju za daljnji rad. Od početnog tečaja do prvih natjecateljskih staza psu je potrebno oko godinu dana rada. Psi bilo koje dobi mogu trenirati *agility*, ali ono što je izrazito bitno je zdravlje psa. U agilitiju pas trči i skače te je izrazito bitan lokomotorni sustav, pogotovo njegovo stanje zglobova, točnije kukova i laktova. Upravo zbog toga se zahtijeva rendgenski snimak kukova i laktova. Prema FCI klasifikaciji kriterija za procjenu displazije kukova, promjene su razvrstane u 5 stupnjeva, od A, što označava zdrav kuk, do E, što upućuje na teške displastične promjene (ŠEHIĆ, 2002.). U agilitiju se preferiraju psi s kukovima stupnja A i B, dok psi s kukovima od stupnja C ne mogu trenirati *agility* zbog sigurnosti i dobrobiti pasa.

Agility je u Republici Hrvatskoj prisutan od 1991. godine, a danas je najbrojnija disciplina među psećim sportovima, u kojoj su zastupljene različite pasmine pasa, ali je općenito, najznačajnija pasmina psa graničarski koli (eng. *border collie*). Kao izrazito dobre pasmine u *small* razredu su papillon, šetlandski ovčar i jack russell terijer te hrvatski ovčar koji postiže iznimne rezultate u *large* razredu. Graničarski koli je preferirana pasmina za *agility* iz razloga jer je jako brz, vodljiv te izrazito gibljiv što znači da ne gubi vrijeme na okrete (KOSSP, 2022.; ZASTAVNIKOVIĆ, 2022.). U agilitiju postoje i posebna ABC (eng. *Anything but Border*

Collies) natjecanja, koja su otvorena za sve pse, osim za graničarske kolije, radne ovčare i sve njihove križance (ANONYMOUS, 2023.b).

2.2.1. Graničarski koli (eng. *Border collie*)

Graničarski koli je porijeklom iz Velike Britanije i koristi se kao ovčarski pas. Prema FCI klasifikaciji svrstava se u grupu 1 – ovčarski i govedarski psi, u sekciju 1 – ovčarski psi s radnim ispitom. Graničarski koli koristi se u stočarstvu, spašavanju ljudi te također i u policiji gdje služi za otkrivanje eksploziva i narkotika. Smatra se da je najinteligentnija pasmina koja može razumjeti i do 1000 riječi. Tako postoji nekoliko graničarskih kolija koji su poznati po svojim rekordima. Chaser je pas koji zna imena više od 1000 predmeta, dok je Jumpy poznat u *skateboardingu* gdje drži svjetski rekord na 100 metara u manje od 20 sekundi. Ova pasmina je izrazito energična, izvrsna u kinolološkim disciplinama zbog velike izdržljivosti i brzine, marljiva, uporna i okretna (ANONYMOUS, 2023.c).

Glavne karakteristike pasmine su profinjenost i izdržljivost. U kretanju je vidljiva glatkoća te podizanje nogu koje je minimalno, što ostavlja dojam potajnog kretanja. Idealna visina u grebenu kod mužjaka je 53 cm, dok su ženke malo niže. Tijelo je duže od visine psa u grebenu.

Vilice i zubi su jaki sa potpunim škarastim zagrizom. Oči trebaju biti ovalnog oblika, smeđe boje te široko razmaknute, dok kod pasa *merle* boje jedno ili oba oka mogu biti djelomično ili u cijelosti plave boje. Nos je crne boje, s iznimkom kod pasa čokoladne boje dlake kod kojih može biti smeđe boje. Psi plave boje imaju nos izražene boje čelika. Uši su kod graničarskog kolija veoma razmaknute. Mogu biti nošene uspravno ili polu uspravno.

Graničarski koli je atletske građe. Kada se gleda od naprijed, prednje noge trebaju biti paralelne. Ramena su položena prema natrag, dok su laktovi uz tijelo. Stražnje noge su mišićave i kose, gledane iz profila, prema korijenu repa. Slabine su mišićave i duboke. Rep je nisko nasađen, ne smije biti nošen preko leđa, srednje dužine, a dlakavost repa je izrazito vidljiva. Šape imaju duboke jastučice, ovalnog su oblika, prsti su zbijeni, dok su nokti jaki i kratki.

Postoje dvije varijante dlake, a to su glatka polegnuta dlaka i srednje duga dlaka (Slika 3). Kod srednje dugog psa, dlaka tvori četku na repu, „kratke hlače“ i grivu. Dlaka bi trebala biti

polegnuta i kratka na području ušiju i lica, stražnjim nogama od skočnog zgloba do tla i prednjim nogama (osim resa). Dopusnene su razne boje kao što su crno – bijela, *blue merle*, *red merle*, crni i crveni trobojni, jetreno smeđa s bijelim, ali bijela boja ne smije prevladavati (HKS, 2022.a; FCI, 2009.).

Slika 3 Graničarski koli (Izvor: autor)

2.2.2. Šetlandski ovčar

Šetlandski ovčar je porijeklom iz Velike Britanije te se koristi kao pas za pratnju i ovčarski pas. Prema FCI klasifikaciji svrstava se u grupu 1 – ovčarski i stočarski psi, u sekciju 1 – ovčarski psi bez radnog ispita. FCI je registrirao ovu pasminu 9. studenoga 1954. godine. Koristila je škotskim farmerima za uzgoj ovaca. Za ime pasmine zaslužni su Šetlandski otoci koji su im bili izvorno radno i životno područje. Karakterizira ih iznimna inteligencija, što potvrđuju neki od stručnjaka koji ih ubrajaju u 5 najinteligentnijih pasmina na svijetu. Pokazali su se kao jedni od najboljih natjecatelja u agilnosti. Šetlandski ovčar je inteligentan, aktivan i pozoran. Izrazito je odan svojem vlasniku, ali je suzdržan prema strancima (ANONYMOUS, 2023.d).

Šetlandski ovčar je mali i dugodlaki radni pas. Odlika kretanja šetlandskog ovčara je gracioznost, glatkoća i lakoća. Kod kretanja nepoželjni su njihanje, ukočeno kretanje, preplitanje prednjih nogu ili devin hod. Visina u grebenu kod mužjaka iznosi 37 cm, a kod ženki 35,5 cm. Ukoliko je pas više od 2,5 cm viši ili niži, to se smatra veoma nepoželjnim. Oblik glave, gledan sa strane ili odozgo je dugački, tupi klin, a stanjuje se od uha prema nosu. Lubanja je plosnata te je njezina gornja linija paralelna s gornjom linijom njuške. Vilice su snažne i ravne, s dobro razvijenom donjom vilicom. Zubi su pravilni, sa potpunim škarastim zagrizom te potpunim zubalom s 42 zuba.

Šetlandski ovčar ima koso postavljene oči koje su bademastog oblika s crnim rubovima. Moraju biti tamno smeđe boje, osim kod *merle* obojanih pasa kod kojih jedno ili oba oka mogu biti plava ili s plavim pjegama. Uši su postavljene široko u korijenu te su male. Kada je pas pozoran, uši se postavljaju prema naprijed te su nošene polu uspravljeno što znači da vrhovi uški padaju prema naprijed, dok s druge strane kada je pas opušten, uši su prebačene prema natrag.

Leđa su graciozno povijena iznad slabina, a sapi se lagano spuštaju prema kraju. Prsa su duboka te dosežu do lakta. Rep je nisko postavljen, povijen blago prema gore te obilno odlakan. Kada se psa gleda odozda, prednje noge su ravne, mišićave i suhe. Bedra su mišićava i široka. Šape su ovalnog oblika, a prsti trebaju biti zbijeni i zasvođeni.

Dlaka je dvostruka, podlaka je kratka i mekana, dok je izvana dlaka dugačka, ravna i oštra (Slika 4). Karakteristično kod izgleda ove pasmine su griva i zastavice koji su izrazito obilni te obilna dlaka na prednjim nogama i stražnjim nogama iznad skočnog zgloba, dok je od zgloba niže dlaka glatka. Na licu se nalazi kratka i glatka dlaka. Dlaka bi trebala biti uz tijelo, a ne odstupati od linije tijela. Nepoželjno je kada pas ima glatku dlaku. Boja dolazi u više varijanti, a to su: *sable*, *blue merle*, *tricolour*, *black and white* i *black and tan* (HKS, 2022.b; FCI, 2013.).

Slika 4 Šetlandski ovčar

(Izvor: https://www.purina.co.uk/sites/default/files/styles/square_medium_440x440/public/2022-09/Shetland%20Sheepdog.jpg?h=bc7b09df&itok=tBaTIF1U)

2.2.3. Jack Russellov terijer

Jack Russellov terijer je porijeklom iz Velike Britanije, dok je zemlja razvoja pasmine Australija. Koristi se kao radni terijer koji može raditi pod zemljom te je također i odličan pas za pratnju. Prema FCI klasifikaciji svrstava se u grupu 3 – terijeri, u sekciju 2 – mali terijeri (radni ispit ovisi o odluci nacionalnog saveza). Ova pasmina razvijena je u južnoj Engleskoj sredinom 1800 – ih godina. Smatra se da je pasminu razvio svećenik Parson John Russell koji je želio stvoriti lovnu pasminu koja bi tjerala lisice iz njihovih brloga, dok bi drugi psi dalje nastavili lov. Zemlja razvoja ove pasmine je ipak Australija jer su se u toj zemlji lisice krenule prekomjerno razmnožavati te nisu imale prirodnog neprijatelja pa je trebao doći netko tko će pomoći riješiti novonastalu situaciju (ANONYMOUS, 2023.e).

Jack Russellov terijer je aktivan i snažan radni terijer. Izrazito je energičan i inteligentan te također pokazuje svoju ustrajnost i neustrašivost. Kreće se mekano i komotno. Visina u grebenu

iznosi 25 – 30 cm, dok težina za psa visine 25 cm treba biti otprilike 5 kg, a za psa visine 30 cm 6 kg. To znači da za svakih 5 cm visine, pas bi trebao imati otprilike 1 kg više. Lubanja je plosnata te se sužava prema očima. Vilice su široke i jake, a zubi imaju škarasti zagriz.

Oči trebaju biti tamne, male, bademastog oblika te ne smiju biti izbočene. Također, treba biti vidljiva crna pigmentacija rubova očnih kapaka. Uši trebaju biti viseće ili čvrsto preklopljene.

Opseg prsiju iza laktova bi trebao biti oko 40 – 43 cm. Prsa su duboka te dobro izdignuta iznad tla. Ramena su koso položena prema leđima, a nadlaktica treba biti dovoljne dužine i kuta tako da laktovi budu ispod tijela. Podlaktica ima ravne kosti od lakta do prstiju. Šape su okrugle, a prsti se ne uvrću i izvrću te su umjereno zasvođeni. Stražnje noge trebaju biti mišićave i jake, koljeno izraženog kuta, a skočni zglob nisko postavljen. Rep prilikom mirovanja može visjeti, dok kod kretanja treba biti uspravan.

Dlaka može biti u više varijanti, oštra, glatka ili glatka miješana s oštrom (Slika 5). Treba dominirati bijela boja dlake s oznakama crne boje i/ili boje paleža koja može varirati od sasvim svijetle do kestenjaste boje (HKS, 2022.c; FCI, 2012.a).

Slika 5 Jack Russellov terijer

(Izvor: https://www.purina.co.uk/sites/default/files/styles/square_medium_440x440/public/2022-10/BREED%20Hero%20Jack%20Russell.jpg?itok=bcefS9eo)

2.3. DETEKCIJA MIRISA (eng. *nosework*)

Detekcija mirisa (eng. *nosework*) je kraljevska među svim kinološkim disciplinama jer uključuje ono što je psima urođeno, ono u čemu uživaju u svakodnevnim šetnjama, a to je osjetilo njuha. U ovoj disciplini želi se psa naučiti pronaći mirise koji su nama zanimljivi, a koji se ne mogu tako lako pronaći u šetnji. U vojsci i policiji to su najčešće mirisi eksploziva ili droge, dok se u *noseworku* najčešće koriste izolirani mirisi eteričnih ulja. Kako bi pas naučio pravilno raspoznavati određene mirise, može pohađati tečaj *noseworka* koji ima tri stupnja. Na prvom stupnju *noseworka* koristi se eterično ulje klinčića, na drugom se dodaje eterično ulje anisa, a na trećem eterično ulje vetivera. U planu je dodavanje još eteričnih ulja, primjerice eterično ulje tamjana. Jedna od prvih vježbi koja se radi sa psom je klasično uvjetovanje gdje se psu nudi neutralni miris u epruveti. U trenutku kad on sa znatiželjom priđe i dotakne nosom epruvetu, tada dobije nagradu. U početku je to samo trenutak, a kasnije treba produljiti vrijeme markiranja. Psi se obučavaju na način da prilikom pronalaska mirisa, njuškom pokažu njegov najbliži izvor. Uobičajeno, ljudi u rukama drže epruvete, a psi nakon pronalaska trebaju zadržati jedno vrijeme njušku na izvoru mirisa. Tada psu uz pomoć neke naznake, popularno zvane marker, biva naznačeno da će uslijediti nagrada, a to je najčešće kliker ili neki kratki verbalni signal kao što je „yes“, „ja“, „to“ ili nešto slično. Nagrada nije nužno samo hrana, može biti i igračka, ali ona najčešće uslijedi kao sekundarna nagrada, nakon hrane. Sa hranom dobivamo ono što je nama bitno, a to je ta mirnoća nosa na izvoru mirisa. Ispit *noseworka* na prvom stupnju izgleda tako da psi pretražuju istovjetne predmete ili posudice (Slika 6), do desetak posudica koje su postavljene na različit način, ili u liniji ili nasumično. Razlika prvog i drugog stupnja je da na prvom stupnju pas traži samo jedan miris, dok na drugom stupnju pas traži dva mirisa. Kada pas pronađe miris, vlasnik podigne ruku i na taj način javi sucu da je miris pronađen. Različiti psi markiraju na različite načine, neki psi legnu kraj izvora mirisa, neki krenu mahati repom i lajati. U početku se radi sa psom na povodcu, a kasnije na drugom i trećem stupnju postoje pretrage i bez povodca gdje pas treba samostalno pretraživati prostor, u početku do 30 m², a kasnije i do 50 m². Određeni miris koji pas traži ne mora biti samo na tlu, već može biti i na visini, odnosno na nekom predmetu ili vozilu (DURANTON, 2018.; ANONYMOUS, 2023.f).

Slika 6 Pretraga posudica s mirisom (Izvor: autor)

Na prvom stupnju radi se najčešće u zatvorenom prostoru, sa što manje ometanja. Na drugom stupnju psi izlaze van zatvorenog prostora, pretražuju razna spremišta i vozila, uz razna ometanja, najčešće hranu. Pas mora moći ući u veći te u manji i skućeniji prostor i pronaći miris te naravno prijaviti da ga je pronašao. U pretrazi prostora najčešće se očekuje slobodno traženje mirisa, dok se u pretrazi vozila očekuje sistematično traženje mirisa, što znači da pas zaista pretraži cijelo vozilo, da vlasnik bude siguran da na tom mjestu nema ili ima mirisa ako je pas prijavio. Mirisi se najčešće nalaze u nekim nosačima, kao što su epruvete, također mogu se stavljati na magnete, metalne površine, u zemlju ili grmlje.

Na pretragu mirisa utječu brojni čimbenici, kao što su toplina zraka i strujanje zraka. U usporedbi sa agilitijem, *nosework* disciplina nije toliko fizički zahtjevna, ali je neusporedivo

mentalno teža disciplina. Psi za vrijeme traženja, odnosno aktivacije nosa koriste otprilike oko 40% svog mozga. Što više vlasnik radi sa psom, to će on biti bolji u mikrolokaciji i markiranju.

Način markiranja koji se koristi u *noseworku* je mirno markiranje, odnosno pas se umiri pri samom izvoru mirisa. To nije jedini način markiranja u svijetu, primjerice policija i vojska rade na način da pas legne ili sjedne kad nađe miris. *Nosework* kao kinološka disciplina nudi psima još jedan način zabave, ali se ona koristi i u vojsci i policiji za detekciju droge i eksploziva. Također, koristi se i u medicinske svrhe, npr. u detekciji raznih karcinoma. U Republici Hrvatskoj taj način otkrivanja zloćudnih bolesti još uvijek nije u upotrebi, dok ga u SAD-u već koriste. Naravno, takav pas treba biti puno sigurniji u pretrazi, odnosno takav pas ne bi smio „lagati“, u smislu da ne smije markirati određeni miris samo kako bi dobio nagradu, to jest hranu. Na drugom i trećem stupnju, vodič u prostoru pretraživanja na nekim tražilištima ne smije pomagati psu, mora stajati sa strane i ne smije ulaziti u prostor pretraživanja i pokazivati psu predmete, jer bi pas trebao sve samostalno pretražiti i pronaći mirise.

Nosework mogu trenirati svi psi, od mladih pasa do seniora, starijih slabo pokretnih pasa te pasa sa invaliditetom. Neke pasmine pasa su uzgojem predisponirane da imaju jače osjetilo njuha, kao što je npr. pasmina lagotto romagnolo koja se upotrebljava za traženje tartufa (KOSSP, 2022.).

2.3.1. Lagotto romagnolo (Lagotto iz Romagne)

Lagotto romagnolo je porijeklom iz Italije i koristi se za traženje tartufa. Prema FCI klasifikaciji svrstava se u grupu 8 – donosači i podizači divljači i psi za vodu, u sekciju 3 – psi za vodu sa ili bez radnog ispita. Lagotto romagnolo je veoma stara pasmina psa za vodu. Koristila se kao donosač divljači u močvarama oko grada Ravenna te u nizinama oko grada Comacchio. Močvare su tijekom stoljeća isušene te su se pokazale dobre kao obradive površine. Zbog toga je lagotto koji je bio pas za vodu postao izuzetno dobar pas za traženje tartufa po brežuljcima i ravninama pokrajine Romagna (ANONYMOUS, 2023.g).

Lagotto romagnolo je mali do srednje veliki pas. Tijelo mu je jako i snažno, a dlaka je kovrčava, vunasta te ima rustikalni izgled što je karakteristično za pasminu. Korak je pravilan,

kas je živahan i pun energije. Visina u grebenu kod mužjaka iznosi 43 – 48 cm, a idealna visina je 46 cm. Visina u grebenu kod ženki iznosi 41 – 46 cm, a idealna visina je 43 cm. Tolerira se 1 cm manje ili više. Težina kod mužjaka bi trebala iznositi 13 – 16 kg, a kod ženki 11 – 14 kg. Lagotto romagnolo je gotovo kvadratičnog oblika, što znači da koliko je dugačak da je toliko skoro jednako i visok. Lagotto romagnolo je izrazito dobar tartufar jer posjeduje prirodnu darovitost za traženjem te ima veoma istančan njuh. Kada radi, miris divljači ne utječe na njega, jer se genetskom selekcijom iskorijenio lovački nagon. Ova pasmina je izrazito odana svom vlasniku, inteligentna, brzo uči te nije zahtjevnja.

Glava bi trebala biti blago široka te kada se gleda odozgora trebala bi imati oblik trapezoida. Nos je prilično velik te ima široko otvorene nosnice. Boja nosa može biti svijetlo smeđa do tamno smeđa, a o boji nosa ovisi boja dlake. Usnice trebaju biti zategnute. Pokrivene su dugom dlakom – brkovima, a boja može biti od svijetlo do tamno smeđe. Vilice su jake sa potpunim škarastim ili klješastim zubalom. Oči su dosta razmaknute te su okruglastog oblika. Ovisno o boji dlake, oči mogu biti boje okera ili lješnjaka pa sve do tamno smeđe boje. Rubovi kapaka su svijetlo do tamno smeđe boje. Uši trebaju biti široke u korijenu, karakterističnog trokutastog oblika sa zaobljenim vrhovima. Prekrivenost dlakama vidljiva je i na unutrašnjoj strani uške. Kada je pas napet, uši mogu biti malo podignute, a dok je miran tada uši vise.

Leđa su jaka i mišićava, gledane iz profila slabine trebaju biti blago povijene, sapi su mišićave i malo kose, dok prsa dosežu do laktova. Donja linija prsnog koša je ravna, pa je uvučenje jedva primjetno, dok je gornja linija ravna od grebena do područja sapi. Rep je tanji prema vrhu te je nasađen niti prenisko niti previsoko. Kada je pas napet, rep se podiže, a kada je pas miran, rep je kao turska sablja. Prednje noge su okomite kada se gleda sa strane i sprijeda. Prsti na prednjim šapama su zbijeni, a šape su zaobljenog oblika. Izrazito dobro su razvijene međuprsne kožice. Stražnje noge su okomite kada se gleda odozad, a stražnje šape imaju slabije zasvođene prste te su ovalnijeg oblika, nego što je to kod prednjih šapa.

Koža nema vidljivih bora te je izrazito tanka. Boja jastučića i sluznica je svijetlo do tamno smeđa. Dlaka pasmine lagotto romagnolo ima rustičan izgled što znači da je dlaka vunasta, odnosno formira prstenaste kovrče (Slika 7). Na dodir, dlaka je gruba. Kovrče se nalaze po cijelom tijelu i repu. Na području glave i ušiju kovrče mogu biti labavije te formiraju karakterističnu bradu, brkove i obrve. Na glavi dlaka može biti duža, ali ne smije prekrivati oči.

Lagotto može biti raznih boja, jednobojan bijeli, zatim bijeli s oznakama narančaste ili smeđe boje, smeđe i narančasto mramorasti, jednobojni smeđi koji može biti svjetliji do tamni s ili bez bijelih mrlja te jednobojni narančasti s ili brz bijelih mrlja (HKS, 2020.; FCI, 2019.).

Slika 7 Lagotto romagnolo

(Izvor: <https://static.jutarnji.hr/images/slike/2023/03/25/28300469.jpg>)

2.4. SPASILAČKI PSI

U kinološkoj disciplini spasilačkih pasa, pas traženjem ljudskog mirisa dolazi do nagrade, odnosno hrane ili igračke. Ova disciplina je najkompleksnija, a time i najodgovornija koja postoji među svim kinološkim disciplinama. U pravim potražnim akcijama, vodič je najčešće udaljen od psa te zbog toga pas označava pronalazak osobe lajanjem (Slika 8). Spasilački psi mogu polagati test spremnosti za misije (eng. *Mission Readiness Test*; MRT) koji je ujedno i jedan od najtežih testova koji trenutno postoji u svijetu. On govori da je pas u najvećoj razini spreme, odnosno da je spreman za stvarne akcije. U ovoj disciplini nije toliko bitna pasmina, koliko nagon psa za traženjem i poslušnost. Koristeći pseći nagon za lovom, dobrom i kvalitetnom obukom psa se može motivirati za traženje unesrećenih osoba, na način da pas cijelu akciju shvati kao igru, nakon koje zna kada uspješno obavi posao, odnosno pronađe unesrećenu osobu, da će dobiti nagradu. Psi rade po svim vremenskim uvjetima i bilo kakvom terenu (HARE i sur., 2018.; GREATBATCH i sur., 2015.; JONES i sur., 2004.). Školovanje i obuka pasa traje otprilike dvije godine. Prije nego pas odlazi u stvarne potražne akcije, treba položiti određene ispite. Također, vodič psa treba položiti sedam teoretskih i praktičnih ispita prije nego može pristupiti ispitima traženja sa psom. Ispiti se sastoje od prve pomoći unesrećenom, prve pomoći psu, opasnosti u ruševinama, opasnosti u prirodi, osnove alpinizma, osnove orijentacije i topografije te osnove psihologije i odgoja pasa. Prema tipu terena na kojem se traže unesrećene osobe dijele se i ispiti i predispiti. Potraga se odvija u ruševinama, vodi, šumi, lavinama, u urbanim uvjetima (*mantrailing*) te po tragu. Također, dijele se i prema stupnju težine na predispite i ispite prvog i drugog stupnja. Psi koji su navršili 15 mjeseci smiju pristupiti predispitima, koji su navršili 18 mjeseci ispitima prvog stupnja, a koji su navršili 20 mjeseci smiju pristupiti ispitima drugog stupnja. Psi su izrazito dobri u tome, puno su agilniji od ljudi, osjetilo njuha im je 1000 pa i do 10000 puta jače od ljudskog, ovisno o pasmini, a sposobni su pretražiti znatno veću površinu šume nego sam vodič. Pseći sluh je također izuzetno razvijen, pa tako pas čuje šum s udaljenosti od 25 metara, dok čovjek tek s udaljenosti četiri metra. Psi su također dobri u pretragama ruševina jer su manji te se mogu lakše zavlačiti i na taj način pronaći žrtvu.

Slika 8 Pronalazak osobe pas označava lajanjem (Izvor: autor)

Tečaj za spasilačke pse predstavlja samo početak školovanja pasa i nastavlja se na tečajeve poslušnosti i radni potencijal psa, koji obuhvaća kvalitetnu socijalizaciju, mirnoću psa, izuzetno dobar odnos s vodičem, određene fizičke karakteristike pasa te iznimna motiviranost za rad. Psi rade vježbe u prirodi, a svrha rada je licenciranje pasa. Kada pas krene u trening za spasilačkog psa, pristupanje licenci je obavezno u roku od dvije godine. Vodiči koji posjeduju licence, članovi su specijalnih jedinica civilne zaštite Ureda za upravljanje u hitnim situacijama i Državne uprave za zaštitu i spašavanje. Kako bi pas mogao pristupiti tečaju, treba položiti ispit odgoja i socijalizacije te proći testiranje koje provodi minimalno jedan licencirani voditelj spasilačkog tečaja. U testiranju se provjerava motivacija u radu uz pomoć igračke ili hrane, kontakt psa sa stranom osobom gdje se međuostalom provjerava da pas nije agresivan i plah, interakcija psa s drugim psima suprotnog i istog spola te vraćanje do vodiča na poziv. Pas koji ne

zadovolji sve kriterije ne može sudjelovati na tečaju, što ne isključuje da može ponovno proći testiranje (ANONYMOUS, 2023.h). Prilikom obuke, pas prolazi kroz razne vježbe poslušnosti koje se izvode tijekom hodanja uz nogu, kao i kontrola na daljinu poput promjena položaja „sjedi“, „leži“, „stoj“. Psi uče komande vodiča na vizualan ili na verbalan način. Vizualan način ima određene prednosti, pogotovo ukoliko je prisutna buka. Također psi uče hodati po ljestvama koje su složene vodoravno kako bi se naučili hodati po drugačijem terenu gdje moraju biti izrazito oprezni, kao što je to u stvarnim akcijama, npr. ruševinama. U početku uče hodati po ljestvama i daskama koje su na tlu, a kasnije se ljestve dižu na određenu visinu. U vježbama poslušnosti osobito važnu ulogu ima vodič od kojeg pas dobiva sljedeću naredbu što treba raditi. Bitno je pse naučiti i na nošenje od strane druge osobe jer u slučaju da vodiča nema u blizini, a pas je zaostao na određenoj visini, psa mora moći prenijeti i druga osoba (ALEXANDER i sur., 2011.; FENTON, 1992.).

2.5. MANTRAILING

Mantrailing je spasilačka kinološka disciplina u kojoj pas traga za točno određenom osobom na temelju njezinog specifičnog mirisa, što ga razlikuje od tradicionalne spasilačke discipline gdje se traži bilo koja osoba. Pas uzima miris s predmeta koji idealno ima prisutan miris samo tražene osobe. Također, može uzeti miris tražene osobe i na mjestu gdje se osoba zadnji puta nalazila. Naše tijelo konstantno odbacuje mrtve stanice kože, u obliku mikroskopski sitnih čestica koje su kontaminirane bakterijama pojedinačne flore te koje uz druge elemente čine miris pojedine osobe. Upravo zbog toga pas može razlikovati miris tražene osobe od mirisa ostalih osoba te ga može tražiti. Na traženje mirisa osobe utječu brojni čimbenici kao što su površina tla, vremenski uvjeti, starost mirisa, promet, buka te ometanje drugih pasa. Ukoliko je pas obučan, uz ometanje svih čimbenika, može pratiti trag nestale osobe, pokazati da je miris odjednom nestao te može prepoznati pravu osobu (ANONYMOUS, 2023.i).

2.6. PSEĆI FRIZBI

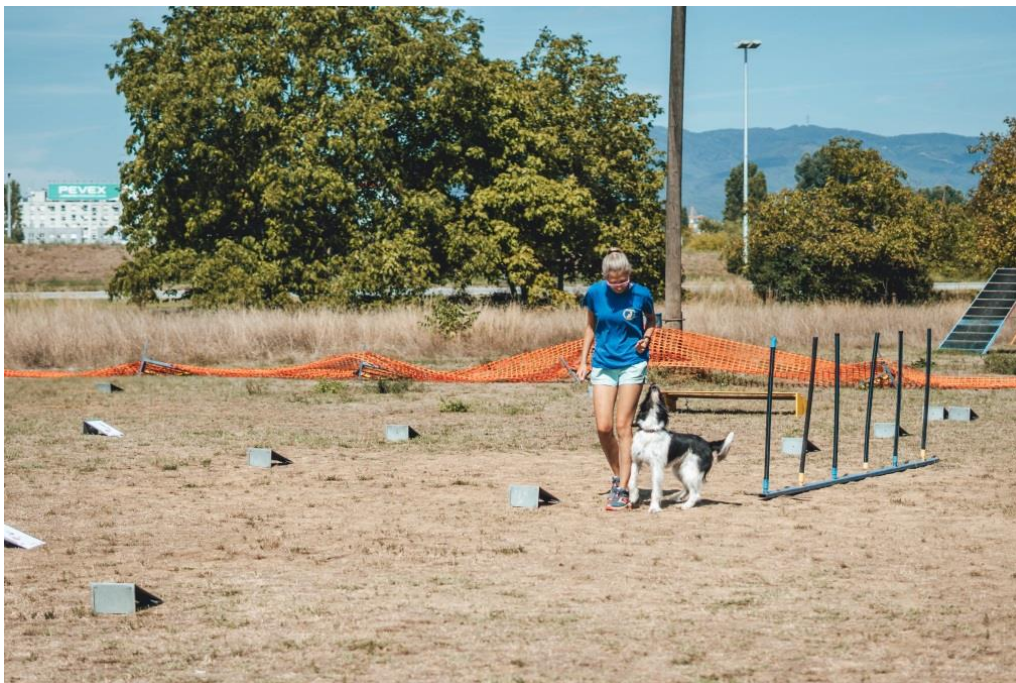
Pseći frizbi (eng. *frisbee*) je vrlo opširna disciplina koja je u Republici Hrvatskoj prisutna od 2013. godine. Ova disciplina jača odnos čovjeka i psa, poboljšava izdržljivost te jača fizičku kondiciju psa. Smatra se da je *frisbee* iznimno dobar za pse koji imaju izraženi plijenski nagon. Postoje kombinacije frizbija i trikova te kombinacija frizbija i agilitija gdje pas mora proći dvije visinske prepreke i jedan tunel. Na natjecanju je cilj da pas što dalje ulovi frizbi (Slika 9), kada prođe sve tri prepreke. U ovoj kinološkoj disciplini, kao i u svakoj, kreće se od osnova gdje vlasnik treba naučiti kako pravilno baciti frizbi, da ne bi došlo do neželjenih ozljeda prilikom doskoka. Vanjski čimbenici koji utječu na hvatanje frizbija su vjetar i promjena položaja sunca. Pseći frizbi se dijeli na daljinske discipline (eng. *distance*) i discipline slobodnog stila (eng. *freestyle*). Neke od popularnih daljinskih disciplina su *minidistance*, *distance* i *long distance*. Razlika u disciplinama je u duljini terena na kojoj se baca frizbi. Teren može, a i ne mora sadržavati bonus polje koje se boduje zasebno, a boduje se udaljenost na kojoj pas hvata frizbi. Slobodni stil je disciplina u kojoj pas i vodič izvode koreografiju uz glazbu, tijekom koje treba izvesti zadane trikove u kojima pas hvata frizbi. Natjecanja se održavaju na svjetskoj i europskoj razini, ali isto tako sve su češća i u Republici Hrvatskoj. Na natjecanjima postoje dvije kategorije daljinske discipline, a to su početnici i napredniji. Teren za daljinsku disciplinu je duljine oko 50 m, a širine oko 30 m. Psi su ograničeni na natjecanjima *distance* discipline s 90 sekundi koliko traje jedna runda, a ukupno su dvije. Pas u to vrijeme može uhvatiti frizbi najviše šest ili sedam puta (KOSSP, 2022.). Također, poznato svjetsko natjecanje je i *K9 Frisbee Toss and Fetch* liga, koje se održava pet puta godišnje. Sudjelovati može svatko, neovisno o tome da li je profesionalac u tom sportu ili početnik (ANONYMOUS, 2023.j). U psećem frizbiju širok je opseg pasmina pasa koje se bave tom disciplinom, od graničarskog kolija, belgijskog ovčara malinois pa do manjih pasmina pasa. Natjecanja u slobodnom stilu su dozvoljena psima iznad 15 mjeseci, a u daljinskoj disciplini psima iznad 12 mjeseci starosne dobi. Također, svakako se preporuča rendgenska snimka laktova, kukova i kralježnice prije izvođenja zahtjevnijih vježbi (GREGL, 2017.).

Slika 9 Trening discipline frizbi (Izvor: autor)

2.7. RALLY OBEDIENCE

Rally obedience je disciplina koja razvija međusobno povjerenje i razumijevanje između vlasnika i psa. Pokazala se izuzetno dobra za starije pse koji na taj način i dalje održavaju aktivnost te također za plašljive pse kojima je to izvrstan način socijalizacije. *Rally obedience* je nastao kao kombinacija klasične poslušnosti i agilnija. Ovu disciplinu mogu trenirati sve pasmine pasa te također psi od šteneće do starije dobi. U *rally obediencu* postoje četiri jakosna razreda, gdje se uče 72 vježbe. Prema načinu izvođenja, vježbe se mogu podijeliti u tri skupine, a to su statične, vježbe u pokretu i prepreke. Statične vježbe su promjene položaja psa u odnosu na vodiča. Vježbe u pokretu su primjerice, opoziv, aport, kruženje oko zdjelica s hranom, čunjića i igrački, dok prepreke čine stol, tunel, čunjići, slalom (Slika 10), visinska prepreka, skok u dalj i klackalica. *Rally obedience* staza, ovisno o jakosnom razredu, sadrži 15 – 19 vježbi. Maksimalno vrijeme svladavanja staze su tri minute. U *rally obediencu* postoji natjecanje *Adria Cup*, na kojem su prisutni uglavnom natjecatelji iz Republike Hrvatske i Slovenije. Staze na natjecanju su svaki puta drugačije. Vodič smije davati komande glasom i pokazivanjem, dok motivacija igračkom ili hranom nije dozvoljena. Ocjenjuje se volja psa za radom, točnost izvođenja vježbi i živahan hod. Pobjednik je onaj koji završi stazu u najkraćem vremenu te koji osvoji najveći broj bodova. *Rally obedience* tečaj sastoji se od dva stupnja, predtečaja i osnovnog tečaja. Na predtečaju se rade vježbe fokusa te osvještavanje zadnjih nogu što je bitno kod okreta psa. Također, rade se vježbe smirenja psa u cilju boljeg fokusa, izgrađuje se bolji odnos između psa i vodiča te se uči hod uz nogu (eng. *heeling*). Na osnovnom tečaju radi se na socijalizaciji psa, upoznaje s preprekama, a uče se i svi znakovi *rally obediencia* jedan. *Rally obedience* jedan, dva i tri se izvode s lijeve strane, dok se četiri izvodi i s desne strane. Dodatni znakovi u *rally obediencu* četiri su promjene položaja (ANONYMOUS, 2023.k). Za razred jedan, propisane su vježbe 1 – 30 iz Kataloga znakova, razred dva 1 – 45, razred tri 1 – 60 i za razred četiri 1 – 72. Neke staze mogu biti više statične s nekoliko elemenata „sjedi“ i „leži“ ili mogu biti dinamičnije s okretima. Na svakoj *rally obedience* jednoj stazi mora postojati barem jedna prepreka; stol, slalom, visinska prepreka, tunel ili klackalica. Pas mora imati najmanje 12 mjeseci, kako bi mogao pristupiti natjecanju u razredu jedan. Za sudjelovanje u razredu dva, pas treba imati najmanje 14 mjeseci, u razredu tri 15 mjeseci te u razredu četiri najmanje 16 mjeseci. Natjecati se mogu svi psi, neovisno o tome da li posjeduju rodovnicu, a uvjeti su položeni ispiti za određene razrede te sudjelovanje na određenom broju natjecanja (HKS, 2019.b).

Slika 10 Prikaz dijela staze *rally obedience* jedan (Izvor: autor)

2.8. FLYBALL

Flyball je kinološka disciplina koja je nastala u Kaliforniji. Prvi puta se pojavio sedamdesetih godina prošlog stoljeća. U ovoj disciplini izuzetno je važna dobra kondicija te velika izdržljivost. Sjevernoameričko udruženje za *flyball* (eng. *North American Flyball Association*; NAFA) osnovano je početkom osamdesetih te se smatra najvećim autoritetom u ovoj disciplini. Na svjetskoj izložbi „Crufts“ u Engleskoj, *flyball* je prvi puta prezentiran 1989. godine. *Flyball* je timski sport, a u jednom timu sudjeluju četiri psa i njihovi vodiči. U *flyballu* postoje i europsko i svjetsko prvenstvo. Na natjecanju, teren se sastoji od dvije trake koje su duge 15,5 m, a široke 1,5 m na kojima se nalaze elektronska mjerna vrata, automat za izbacivanje loptica i četiri prepreke. Prva prepreka treba biti udaljena 2 m od vrata. Automat koji izbacuje loptice treba biti udaljen 4,5 m od zadnje prepreke. Podloga svakako mora biti mekana za pseće šape, a uputno ju je prekriti gumom ukoliko je pretvrda. Psi moraju imati najmanje 15 mjeseci kako bi mogli sudjelovati na natjecanjima. Ovom disciplinom mogu se baviti svi psi, iako najbolje rezultate pokazuju graničarski koli i beligijski ovčar malinois zbog svoje okretnosti i brzine. Cilj natjecanja je da pas što brže prođe kroz elektronska vrata, preskoči sve četiri prepreke, uhvati lopticu (Slika 11) koju izbací automat kada ga pas dodirne te se ponovno preskaćući prepreke vrati do vodiča. Svrha discipline je također poticati samostalnu snalažljivost i izdržljivost pasa (ANONYMOUS, 2023.1; PINTO i sur., 2021.).

Slika 11 Hvatanje loptice u *flyballu*

(Izvor: https://www.kossp.hr/wp-content/uploads/2019/08/IMG_8892-e1566313461287.jpg)

Flyball natjecanja su razvrstana u nekoliko tipova: razigravanje, brzinske kvalifikacije, jednostruka i dvostruka eliminacija. Razigravanje je vrsta natjecanja u kojoj je karakteristično da se svaki tim natječe protiv svih ostalih timova u istoj diviziji. Nakon što se prijave, timovi moraju poslati podatak o svojem najboljem vremenu. Ovaj podatak služi kao referenca za raspoređivanje prijavljenog tima u određenu diviziju. Poraz donosi nula bodova, izjednačeni rezultat jedan bod, a pobjeda 2 boda određenom timu. Tim koji je osvojio najviše bodova je pobjednik razigravanja. Najbolje vrijeme tima se gleda kada dva tima imaju izjednačen zbroj bodova. Ukoliko dva tima imaju isto najbolje vrijeme, tada se računa drugo najbolje vrijeme. Najčešće se u razigravanju trče tri, četiri ili pet pojedinačnih utrka.

Brzinske kvalifikacije su vrsta natjecanja u kojoj se tim natječe protiv nekog drugog tima u istoj diviziji. Pobjednik brzinske kvalifikacije je onaj koji ima najbolje postignuto vrijeme, nakon kraja svih pojedinačnih utrka. Ukoliko se dogodi da više timova ima isto najbolje vrijeme, tada se računa drugo najbolje vrijeme. U brzinskim kvalifikacijama se najčešće trče tri, četiri ili pet pojedinačnih utrka.

Jednostruka eliminacija je vrsta natjecanja gdje tim koji izgubi utrku ispada iz daljnjeg natjecanja, dok pobjednik ide dalje. U dvostrukoj eliminaciji natjecanja tim koji izgubi utrku ne ispada iz daljnjeg natjecanja, već dobiva mogućnost za sudjelovanje na još jednoj utrci.

Broj pojedinačnih utrka koje se trče na natjecanju treba se najaviti na početku natjecanja. Ukoliko je nužno, broj pojedinačnih utrka se može promijeniti, pod uvjetom da se s time slože i kapetani svih natjecateljskih timova (HKS, 2016.).

2.9. TRIKOVI

U ovoj disciplini, naglasak je na izgrađivanju boljeg odnosa sa psom, poboljšavanju fokusa psa na vodiča, razvitku međusobnog povjerenja te na mentalnoj stimulaciji psa. Trikovi služe kao dobra priprema psa za daljnje discipline kao što je *rally obedience*, *dog dancing* i *freestyle frisbee* što je kombinacija frizbija i trikova. Na početku, psi se upoznaju s osnovama rada s klikerom, a nakon toga se kreće u izradu baza za trikove. Kliker dresura potiče pozitivno ponašanje. Kliker je plastična kutija koja ima ugrađen komad metala, koji kada se pritisne proizvodi zvuk „klik“. Prvo treba pronaći motivaciju za psa, kao što je igračka ili hrana. Kada pas učini određenu radnju koju vlasnik traži, slijedi zvuk klikera. Nagrada uvijek mora slijediti zvuk klikera. Postepeno, pas će nastavljati raditi tu radnju te mu vlasnik više neće morati dati nagradu. Na tečaju trikova se uči 20 – ak trikova. Neki od trikova koji se uče u ovoj disciplini su „daj šapu“, „slalom kroz noge“, „puzi“, „hodanje na stopalima vodiča“ (Slika 12), „hodanje unatrag“, „okret“, „roll“ te „slalom kroz noge na mjestu“. Postoje dva stupnja trikova. Na prvom stupnju uče se osnovni trikovi, dok se na drugom stupnju radi nadogradnja sa težim i zahtjevnijim trikovima (KOSSP, 2022.).

Slika 12 Vježba „hodanje na stopalima vodiča“ (Izvor: autor)

2.10. LURE COURSING – lov na umjetni mamac

Lure coursing su službeno uveli u Hrvatsku članovi Kluba hrtova Hrvatske 2014. godine kada se održala prva međunarodna utrka u Varaždinu. Ova kinološka disciplina koja je prvenstveno dobra za hrtove, također se pokazala izvrsna za pse u gradovima koji na taj način mogu zadovoljiti svoju potrebu za istrčavanjem, a daje psima fizičku i mentalnu stimulaciju.

U ovoj disciplini nema žrtava ni lovine jer se lovi umjetni mamac (Slika 13) koji je građen od skupa plastičnih traka pričvršćenih za užu koje skreće preko kolotura postavljenih na travnatoj površini. Staza treba biti dinamično postavljena da kretnja mamca, koja simulira trk divljači, oponaša pravi lov. Duljina staze je 600 m. Psi na taj način zadovolje svoj lovni nagon, istrčavanjem se riješe velike količine energije, ali i jačaju agilnost, inteligenciju i snalažljivost. Na natjecanju psi trče dvije različite utrke (vožnje) u paru gdje uče međusobno surađivati. Svaka vožnja ima drugačiju putanju mamca što zahtijeva inteligenciju i timsku suradnju pasa. Sudac boduje svaku vožnju, te se na kraju određuje konačan poredak pasa. Ukoliko pas tijekom lova izgubi mamac iz vidnog polja, promatra se na koji način se ponovno vraća u lov te sudac boduje njegovu težnju za nastavkom utrke. Ujedno se tijekom utrke stavlja naglasak na međusobnu komunikaciju pasa. Psi ne smiju ometati jedan drugoga niti pokazivati agresivnost. Na natjecanju se ne mjeri vrijeme već se prate karakteristike poput agilnosti, izdržljivosti, praćenje mamca, želja za lovom i brzina jednog psa prema drugom (GREGL, 2018.).

Slika 13 Lov hrtova na umjetni mamac

(Izvor: https://www.hrtovi.com/wp-content/uploads/2017/01/sighthounds_club_croatia_web006005-641x373.jpg)

Obavezan dio opreme za natjecanja su brnjice i dresovi koji mogu biti bijele ili crvene boje. Dresove psi nose kako bi ih suci lakše raspoznali te se na njima ne smiju nalaziti bilo kakve oznake ili brojevi. Brnjice se stavljaju radi higijene kako ne bi svaki pas zagrizao mamac, ali također i zbog sigurnosti. Psi ih nose samo kad trče te im se brnjica stavlja netom prije utrke.

Samo hrtovi i neke pasmine iz pete FCI skupine mogu dobiti licencu za sudjelovanje na natjecanjima. Psi iz pete FCI skupine koji mogu sudjelovati su basenji, podenco canario, podenco ibicenco, cirneco del etna i faraonski pas. Kako bi se licenca mogla izdati, minimalna dob za male talijanske hrtove, vipete, basenji i cirneco del etna treba biti 12 mjeseci, a kada navrš 15 mjeseci mogu sudjelovati na natjecanjima. Minimalna dob za izdavanje licence za sve ostale pasmine je 15 mjeseci, a kada navrš 18 mjeseci mogu sudjelovati na natjecanjima. Iako ne mogu dobiti licencu, na treninzima ove discipline pojavljuju se psi raznih pasmina. Ova disciplina dobra je i poželjna za sve pse koji imaju želju za trčanjem, a prvenstveno za one dobrog zdravlja i fizičke kondicije (HKS, 2022.e).

Međutim, za prijavu na europsko prvenstvo u ovoj disciplini, pas treba imati određene rezultate. Nacionalna organizacija imenuje najviše šest sudionika za sudjelovanje na europskom prvenstvu, po pasmini i po spolu. Kako bi se uvrstio u reprezentaciju, hrt mora sudjelovati u dva lova na umjetni mamac prije roka prijave te ne smije biti diskvalificiran (FCI, 2012.b).

2.10.1. Veliki engleski hrt (eng. *Greyhound*)

Veliki engleski hrt (eng. *Greyhound*) je porijeklom iz Velike Britanije. Prema FCI klasifikaciji svrstava se u grupu 7 – hrtovi, u sekciju 3 – kratkodlaki hrtovi bez radnog ispita. Neki stručnjaci smatraju da veliki engleski hrt potječe s Bliskog Istoka. Ova pasmina je viđena 4000 godina prije nove ere, na crtežima koji su nađeni na zidovima piramida starog Egipta. Veliki engleski hrt uzgojen je za lov u trku te lovi zeca. Iznimno je brz, od njega je brži samo gepard. U trku, može postići brzinu i do 72 km/h. Veoma je inteligentan, izdržljiv, brz te ima stabilnu narav. Idealna visina mužjaka je 71 – 76 cm, a ženki 68 – 71 cm.

Ova pasmina je građena snažno i simetrično. Ima dugačku glavu i vrat te duboka prsa (Slika 14). Leđa su četvrtasta i duga. Trbušne slabine su prilično uvučene. Ima snažne i jake vilice, sa

pravilnim i škarastim zubalom. Oči trebaju biti koso postavljene, tamne, sjajne te ovalnog oblika. Uši su male, tanke i ružinog oblika. Rep je jak u korijenu, dug i nisko nasaden.

Kretanje je niskog koraka. Veliku brzinu hrtu omogućava slobodan iskorak. Dlaka je polegnuta i tanka, a može biti raznih boja, od bijele, crvene, plave, crne, jelenje žute i tigraste. Svaka od boja može biti i prošarana s bijelim mrljama (HKS, 2022.d; FCI, 2011.).

Slika 14 Veliki engleski hrt (eng. *Greyhound*)

(Izvor: <https://www.psisuzakon.hr/pasmina/veliki-engleski-hrt>)

2.11. CANICROSS

Canicross je novija sportska disciplina u kojoj su sudionici čovjek i pas. Postala je cijenjena u 2000-tim godinama, a prvo svjetsko prvenstvo održano je 2003. godine. Ova disciplina razvila se iz treninga sportskih pasa za zimske sportove kao što je vuča zaprega, koji održavaju kondiciju cijele godine i kada nema snijega. Utrke se održavaju na kraćim makadamskim ili trail stazama. Podloga staza treba biti većinom zemljana budući je to najbolji izbor za pse. IFSS (eng. *International Federation of Sleddog Sports*) je organizacija koja održava europska i svjetska prvenstva, a zahtjeva da *canicross* staze budu duljine između dva i osam kilometara. Također postoji još jedna odvojena organizacija koja organizira natjecanja, a to je ICF (eng. *International Canicross Federation*). Pojedine države u Europi, u kojima je *canicross* popularniji, kao što su Italija i Francuska, organiziraju i državna prvenstva. U Republici Hrvatskoj, od 2018. godine organizira se liga koja se sastoji od 6 – 8 utrka godišnje.

U ovoj disciplini izuzetno je bitna oprema. Pas na utrci nikako ne smije biti na fleksi povodcu. U potrebnu opremu spadaju pojas za čovjeka, oprsnica za psa i *bungee* povodac kojim su čovjek i pas povezani. *Bungee* povodac koristi se za apsorpiranje i umanjivanje naglih poteza. Ovisno o načinu na koji pas trči, postoje kraći i duži tipovi oprsnica. Kada pas konstantno vuče trkača, trebao bi imati dužu oprsnicu. Kada pas ne vuče trkača cijelo vrijeme ili trči sa strane, tada treba nositi kraću oprsnicu koja mora biti čvrsta i ne smije biti pomična.

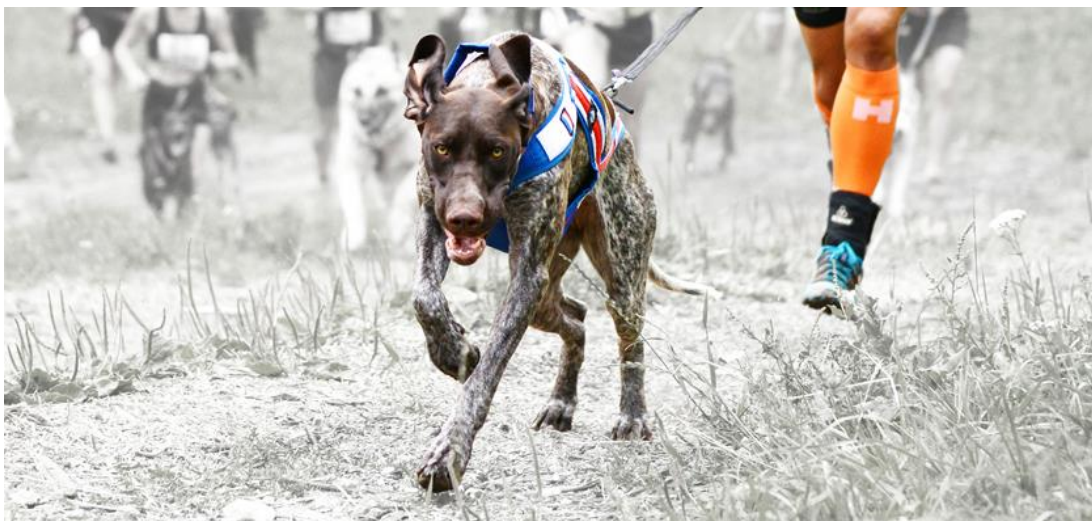
Ukoliko na utrci jedan tim prestiže drugi, pravilo jest da se pomakne u stranu onaj pas koji je sporiji kako se povodci ne bi zapleli i psi došli u međusobni kontakt. No, kada vlasnik i pas ne mogu sudjelovati na *canicross* treningu s drugima, postoji nekoliko mogućnosti kako psa naučiti da vuče vlasnika. Jedna od mogućnosti obuhvaća postavljanje hrane 50 ili 100 metara ispred vlasnika i psa pa će pas imati želju za hranom i povući će vlasnika. Druga osoba također može pomoći trčeći na stazi ispred vlasnika i psa te na taj način motivira psa (ANONYMOUS, 2023.m; JENDRO, 2018.).

Canicross je sportska disciplina kojom se mogu baviti svi psi, bez obzira na pasminu i veličinu. Za ovu disciplinu je izuzetno bitno da je pas zdrav. Treninzi se trebaju prilagoditi psu, ovisno o njegovoj kondiciji. Najbolji trkači i njihovi psi treniraju jednom tjedno u *canicross* formaciji. Trening treba biti kratak, ali jakog intenziteta. Na taj način psi nauče da nakon

stavljanja oprsnice krenu trčati punom snagom kako bi se pripremili za utrku. Druge dane trče zajedno s trkačima, ali nisu vezani te trče svojim tempom. *Canicross* nije samo način sagorijevanja viška energije kod pasa, već je isto i izuzetno mentalno stimulirajući. Ova disciplina potiče povećanu tjelesnu aktivnost, poboljšava fizičku kondiciju te zdravlje, kako pasa, tako i ljudi (ANONYMOUS, 2023.n; CARTER i HALL, 2018.; ERJAVEC i sur., 2022.).

U malih do srednjih pasmina pasa, psi mlađi od 12 mjeseci ne smiju sudjelovati na natjecanjima, dok u velikih pasmina pasa, psi mlađi od 15 mjeseci ne smiju sudjelovati na natjecanjima. Faza rasta i razvoja završava u dobi oko 12 mjeseci pa se iz tog razloga psi ranije ne smiju baviti *canicrossom*, jer su im hrskavice i kosti pod izuzetno velikim opterećenjem. Psi se trebaju postepeno uvoditi u trening kako bi kasnije bili spremni za stazu duljine do 8 kilometara (ANONYMOUS, 2023.o).

U *canicrossu* se često koriste psi koji su uzgojem predisponirani za tu disciplinu. To se postiže križanjem određenih pasmina kako bi se dobile karakteristike pasa koje su najpoželjnije za *canicross*. *Greyster* (Slika 15) je križanac hrta i njemačkog kratkodlakog ptičara, a uzgojen je za utrke zaprežnih pasa, posebno za sportove na suhom kao što su *canicross* i *bikejoring*. Tako je uzgojena pasmina koja je izuzetno izdržljiva i brza. *Greyster* je brzinu naslijedio od hrta, a izdržljivost od njemačkog kratkodlakog ptičara. Križanjem s hrtom se želi postići da njemački kratkodlaki ptičar ima duže noge i još veću eksplozivnost i brzinu. *Greysteri* mogu imati od 23 – 35 kg. Veći i teži *greysteri* pokazali su se bolji u kraćim i ravnim stazama, dok su lakši bolji u dužim i tehnički zahtjevnijim. Izrazito su otporni na visoke temperature što ih čini popularnim na utrkama diljem srednje Europe. *Eurohound*, također poznat kao *eurodog* ili skandinavski gonič je križanac aljaškog haskija i bilo koje ptičarske pasmine, ali najčešće je to njemački kratkodlaki ptičar. Uzgaja se za utrke zaprežnih pasa, a sudjeluje i na utrkama *canicrossa*. *Eurohound* je od aljaškog haskija naslijedio izdržljivost na velike udaljenosti, a od ptičara energičnost i brzinu (FRĄCKOWIAK i sur., 2021.; ANONYMOUS, 2023.p).

Slika 15 *Greyster u canicross utrci*

(Izvor: <http://www.greyster.nl/>)

3. ZAKLJUČCI

Pas već iznimno dugo ima veliku ulogu u čovjekovom životu. Njegove zadaće su mnogobrojne, kao što su sudjelovanje u lovu s čovjekom, čuvar, pastirski pas, vodič slijepih, spasilački pas. Danas je pas uključen u sve više segmenata čovjekovog života pa je tako postao i vrhunski sportaš u mnogim kinološkim disciplinama. Može se baviti brojnim sportovima, od kojih svaki ima svoje prednosti. Za pojedine discipline bitna je starosna dob, zdravlje te pasminske predispozicije psa. Iz svega proizlazi da baviti se određenom kinološkom disciplinom uvelike koristi kako psu, tako i čovjeku. Pomaže prvenstveno u socijalizaciji psa, fokusu psa na vlasnika i produbljuje njihov odnos. Međutim, pas je životinja kojoj općenito život s čovjekom nije prirodan. Danas se psi većinom drže u zatvorenim prostorima te žive pasivnijim načinom života. Pas traži aktivan život gdje će moći izraziti sve svoje prirodne nagone. Bavljenjem raznim kinološkim disciplinama, pas može dosta toga nadoknaditi, od kretanja, trčanja, lova na umjetni mamac, korištenja svojeg najrazvijenijeg osjetila – njuha do vježbanja izdržljivosti, okretnosti i brzine. Dakle, kinološke discipline ne samo što pomažu u fizičkom održavanju kondicije i zdravlja, već i mentalno stimuliraju psa što je izuzetno važno. Također, uz psa i čovjek pronalazi brojne prednosti kinoloških disciplina kao što su provođenje kvalitetnog vremena sa svojim kućnim ljubimcem, održavanje fizičke kondicije te boravak u prirodi.

4. LITERATURA

1. ALEXANDER, B. M., T. FRIEND, L. HAUG (2011.): Obedience training effects on search dog performance. Appl. Anim. Behav. Sci. 132, 152–159.
Doi: 10.1016/j.applanim.2011.04.008
2. ANONYMOUS (2023.a): Moj prijatelj ima psa! - što je to športska radna kinologija. [citirano 30. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://www.parentium.com/clanak/moj-prijatelj-ima-psa-sto-je-to-sportska-radna-kinologija>
3. ANONYMOUS (2023.b): Rules for agility competitions at Crufts. [citirano 10. lipnja 2023.] Dostupno na : <https://crufts.org.uk/dog-exhibitors/agility/qualification-for-crufts>
4. ANONYMOUS (2023.c) Border Collie (Graničarski koli). [citirano: 1. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://worlddogfinder.com/hr/pasmine/border-collie>
5. ANONYMOUS (2023.d): Šetlandski ovčar. [citirano 6. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://worlddogfinder.com/hr/pasmine/setlandski-ovcar>
6. ANONYMOUS (2023.e): Jack Russell terijer. [citirano 1. svibnja 2023.] Dostupno na: <https://worlddogfinder.com/hr/pasmine/jack-russell-terijer>
7. ANONYMOUS (2023.f): Klub za obuku sportskih i službenih pasa „Zagreb“. [citirano 28. travnja 2023.] Dostupno na: <https://www.kossp.hr/nosework/>
8. ANONYMOUS (2023.g): Lagotto romagnolo. [citirano 2. travnja 2023.] Dostupno na: <https://worlddogfinder.com/breeds/lagotto-romagnolo>
9. ANONYMOUS (2023.h): Klub za obuku sportskih i službenih pasa „Zagreb“. [citirano 29. ožujka 2023.] Dostupno na: <https://www.kossp.hr/spasioci/>
10. ANONYMOUS (2023.i): Klub za obuku sportskih i službenih pasa „Zagreb“. [citirano 5. ožujka 2023.] Dostupno na: <https://www.kossp.hr/mantrailing/>
11. ANONYMOUS (2023.j): Alfa Canis – pseći frizbi. [citirano 20. ožujka 2023.] Dostupno na: <https://alfacanis.hr/pseci-frizbi/>
12. ANONYMOUS (2023.k): Klub za obuku sportskih i službenih pasa „Zagreb“. [citirano 9. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://www.kossp.hr/rallyo/>
13. ANONYMOUS (2023.l): Flyball – što je i kako sudjelovati. [citirano 16. ožujka 2023.] Dostupno na: <https://worlddogfinder.com/hr/blog/pseci-sport/flyball>

14. ANONYMOUS (2023.m): Što je canicross i kako se uključiti u utrke s ljubimcem. [citirano 7. ožujka 2023.] Dostupno na: <https://3sporta.com/sto-je-canicross-i-kako-se-ukljuciti-u-utrke-s-ljubimcem/>
15. ANONYMOUS (2023.n): Want to Run a Fast 5K? Let Your Dog Pull You to Greatness. [citirano 11. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://www.runnersworld.com/news/a20864048/canicross-runners-run-fast-with-dogs/>
16. ANONYMOUS (2023.o): Zaljubljenici u sport, znate li što je canicross? [citirano 11. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://www.zoocity.hr/blog/post/zaljubljenici-u-sport-znate-li-sto-je-canicross>
17. ANONYMOUS (2023.p): Scandinavian Hound and Greyter. [citirano 12. lipnja 2023.] Dostupno na: <https://www.s-s-v.ch/index.php/en/andere-rassen-engl/scandinavian-hound>
18. BARAĆ, Z., LJ. BEDRICA, M. ČAČIĆ, M. DRAŽIĆ, M. DADIĆ, M. ERNOIĆ, M. FURY, Š. HORVTH, A. IVANKOVIĆ, Z. JANJEČIĆ, J. JEREMIĆ, N. KEZIĆ, D. MARKOVIĆ, B. MIOČ, R. OZIMEC, D. PETANJEK, F. POLJAK, Z. PRPIĆ, M. SINDIČIĆ (2011.): Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske. Kerschoffset d.o.o., Republika Hrvatska.
19. BAUER, M. (1996.): Kinologija. Školska knjiga, Zagreb, Republika Hrvatska.
20. BAUER, M. (1973.): Poznajete li svoga psa? Orbis, Zagreb.
21. CARTER, J. A., E. J. HALL (2018.): Investigating factors affecting the body temperature of dogs competing in cross country (canicross) races in the UK. *J. Therm. Biol.* 72, 33 – 38.
Doi: 10.1016/j.jtherbio.2017.12.006
22. DURANTON, C., A. HOROWITZ (2018.): Let me sniff! Nosework induces positive judgment bias in pet dogs. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 211, 61-66.
Doi: 10.1016/j.applanim.2018.12.009
23. ERJAVEC, V., T. VOVK, A. NEMEC SVETE (2022.): The Effect of Two Acute Bouts of Exercise on Oxidative Stress, Hematological, and Biochemical Parameters, and Rectal Temperature in Trained Canicross Dogs. *Front. Vet. Sci.* 9, 767482.
Doi: 10.3389/fvets.2022.767482
24. ESSNER, A., A. L. HESBACH, H. IGELSTRÖM, C. KJELLERSTEDT, K. SVENSSON, H. WESTERLIND (2022.): Physical activity and sport-specific training

- patterns in Swedish sporting and working trial dogs—A questionnaire survey. *Front. Vet. Sci.* 9, 976000.
Doi: 10.3389/fvets.2022.976000
25. FARELL, M. J., A. E. HOPE, R. HULSTEIN, S. J. SPAULDING (2015.): Dog – Sport Competitors: What Motivates People to Participate with Their Dogs in Sporting Events? *Anthrozoös* 28 (1), 61-71.
Doi: 10.2752/089279315X1412935072201
26. FCI (2009.): FCI-Standard N° 297: Border collie. Fédération Cynologique Internationale, Thuin, Belgija.
27. FCI (2011.): FCI-Standard N° 158: Greyhound. Fédération Cynologique Internationale, Thuin, Belgija.
28. FCI (2012.a): FCI-Standard N° 345: Jack Russell terrier. Fédération Cynologique Internationale, Thuin, Belgija.
29. FCI (2012.b): Pravilnik svjetske kinološke federacije za lov na umjetni mamac (lure coursing). FCI, Thuin, Belgija.
30. FCI (2013.): FCI-Standard N° 88. Shetland Sheepdog. Fédération Cynologique Internationale, Thuin, Belgija.
31. FCI (2019.): FCI-Standard N° 298: Lagotto Romagnolo. Fédération Cynologique Internationale, Thuin, Belgija.
32. FENTON, V. (1992.): The use of dogs in search, rescue and recovery. *J. Wilderness Med.* 3, 292-300.
Doi: FENTON V. (1992.): The use of dogs in search, rescue and recovery
33. FRĄCKOWIAK, H., M. BRYLEWSKI, K. PEŹIŃSKA – KIJAK, M. ZDUN (2021.): Preliminary biometric characteristics of Greyster dogs. *Roczniki Naukowe Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego* 17 (2), 17-25.
Doi: 10.5604/01.3001.0015.0614
34. GREATBATCH, I., R. J. GOSLING, S. ALLEN (2015.): Quantifying Search Dog Effectiveness in a Terrestrial Search And Rescue Environment. *Wilderness Environ. Med.* 26 (3), 327-334.
Doi: 10.1016/j.wem.2015.02.009.

35. GREGL, N. (2017.): Svi smo ljudi za frizbijem. njušnews – prvi besplatni magazin za ljubitelje životinja 1, 22 – 24.
36. GREGL, N. (2018.): Lov na umjetni mamac. njuškica.com – prvi besplatni magazin za ljubitelje životinja 8, 25 – 27.
37. HARE, E., K. M. KELSEY, J. A. SERPELL, C. M. OTTO (2018.): Behavior Differences Between Search – and – Rescue and Pet Dogs. Front. Vet. Sci. 5, 118.
Doi: 10.3389/fvets.2018.00118
38. HKS (2016.): Pravilnik za natjecanja u flyballu. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
39. HKS (2019.a): FCI pravilnik za provođenje međunarodnih ispita za sportske radne pse i međunarodnog ispita za pse tragače. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
40. HKS (2019.b): Rally obedience pravilnik. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
41. HKS (2020.): Standardi pasmina: FCI 8 – španijeli i psi za vodu. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
42. HKS (2022.a): Standardi pasmina: FCI 1 – ovčarski i govedarski psi. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
43. HKS (2022.b): Standardi pasmina: FCI 1 – ovčarski i govedarski psi. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
44. HKS (2022.c): Standardi pasmina: FCI 3 – terijeri. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
45. HKS (2022.d): Standardi pasmina: FCI 10 – hrtovi. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
46. HKS (2022.e): Pravilnik za lure coursing. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
47. HKS (2023.a): Agility pravilnik. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
48. HKS (2023.b): Pravilnik o Prvenstvu Hrvatske i kvalifikacijama. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
49. HKS (2023.c): Pravilnik o organizaciji agility natjecanja. Hrvatski kinološki savez, Zagreb, Hrvatska.
50. HORVATH, Š. (1996.): Hrvatske baštinjene pasmine. Pokret prijatelja prirode Lijepa naša, Zagreb, Hrvatska.
51. HORVATH, Š. (2003.): Staro blago novi sjaj. Barbat, Zagreb, Hrvatska.

52. INKILÄ, L., H. K.HYYTIÄINEN, A. HIELM – BJÖRKMAN, J. JUNNILA, A. BERGH, A. BOSTRÖM (2022.): Part I of Finnish Agility Dog Survey: Training and Management of Competition – Level Agility Dogs. *Animals* 12 (2), 212.
53. JENDRO, M. A. (2018.): Performance characteristics of adult one dog canicross runners. Northern Michigan University, Master's Theses, 551.
54. JONES, E. K., K. DASHFIELD, A. B. DOWNEND, C. M. OTTO (2004.): Search – and – rescue dogs: an overview for veterinarians. *J. Am. Vet. Med. Assoc.* 225 (6), 854 – 860. Doi: 10.2460/javma.2004.225.854.
55. KOSSP (2022.): Dan otvorenih vrata. Klub za obuku sportskih i službenih pasa “Zagreb”, 3. rujna, Zagreb, Hrvatska.
56. MARSHALL – PESCHINI, S., C. PASSALACQUA, S. BARNARD, P. VALSECCHI, E. PRATO-PREVIDE (2009.): Agility and search and rescue training differently affects pet dogs’ behaviour in socio-cognitive tasks. *Behav. Processes* 81, 416 – 422. Doi: 10.1016/j.beproc.2009.03.015.
57. MATEJEVIĆ, M., K. WALLRABENSTEIN, Z. RISTIĆ, M. UROŠEVIĆ, D. DROBNJAK (2013.): Characteristics of cynological manifestations in Serbia. *Researches Review DGTH* 42, 221–228.
58. PINTO, R. K., A. L. CHICOINE, L. S. ROMANO, S. J. G. OTTO (2021): An Internet survey of risk factors for injury in North American dogs competing in flyball. *Can. Vet. J.* 62, 253–260.
59. PUGNETTI, G. (1993.): Sve o psima. Mozaik knjiga, Zagreb, Hrvatska.
60. SEMEŠ, H. (2014.): Uzgoj i selekcija službenih pasa. Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, diplomski rad.
61. ŠEHIĆ, M. (2002.): Klinička rendgenologija u veterinarskoj medicini, Veterinarski fakultet, Zagreb, Hrvatska.
62. ZASTAVNIKOVIĆ, D. (2022.): Voditeljica i trenerica agility tečaja u Klubu za obuku sportskih i službenih pasa „Zagreb“, osobna komunikacija, (3. rujna 2022.).

5. SAŽETAK

Kinološke discipline u Republici Hrvatskoj

Nera Gregorić

Proces domestikacije vuka, odnosno psa, kao prve udomaćene životinje započeo je krajem zadnjeg ledenog doba. Brojni nalazi ostataka pasa u grobnicama zajedno s ljudskim ostacima, potvrđuju da se već tada pas nalazio u blizini čovjeka. Ni danas se još ne zna zašto i kako se pas udomaćio. U početku je imao ulogu čuvara, zatim je sudjelovao s čovjekom u lovu te služio kao pastirski pas. Ovčarski psi koriste se u policiji za detekciju eksploziva i droge, ali i kao vodiči slijepih osoba. Psi su se koristili i u znanstvene svrhe, u određenim medicinskim i brojnim drugim istraživanjima. Danas postoji mnogo kinoloških disciplina, kao što su *agility*, *flyball*, pseći frizbi, spasilački psi, *mantrailing*, *rally obedience*, *nosework*, *lure coursing* i trikovi. U određenim disciplinama postoje pasmine pasa koje su se pokazale kao najbolje jer imaju dobre predispozicije. Tako se u agilitiju ističe pasmina graničarski koli, šetlandski ovčar, hrvatski ovčar i brojne druge, dok se u *noseworku* kao izuzetno dobra pasmina pokazao lagotto romagnolo. Ako pas voli trčati zajedno s vlasnikom, tu je sportska disciplina *canicross*. Ukoliko vlasnik kod psa želi probuditi prirodne nagone, tu je i sportska radna kinologija unutar koje postoje tri discipline, a to su poslušnost, trag te obrana i napad. S porastom disciplina, raste i broj ljudi koji pokazuju interes za ovakav oblik druženja sa svojim ljubimcima. Kinološke discipline uvelike pomažu u održavanju fizičke kondicije, sagorijevanju viška energije, kao i u mentalnoj stimulaciji psa. Također, i čovjek ima mnogo prednosti u bavljenju kinološkim disciplinama, kao što je veća tjelesna aktivnost, boravak u prirodi i samim time kvalitetno provođenje vremena sa svojim psom.

Ključne riječi: domestikacija psa, kinološke discipline, pasmine, *canicross*, sportska radna kinologija

6. SUMMARY

Canine disciplines in the Republic of Croatia

Nera Gregorić

The domestication of the wolf, or dog, as the first domesticated animal, began at the end of the last ice age. Numerous finds of dog remains in tombs alongside human remains confirm that even then, dogs were close to humans. Even today, the reasons and methods behind the domestication of dogs still need to be fully understood. Initially, dogs served as guards, later participated in hunting activities, and served as herding dogs. Shepherd dogs are employed in police forces to detect explosives and drugs, and also serve as guide dogs for visually impaired individuals. Dogs have also been utilised for scientific purposes, including specific medical and various other research endeavours. Today, there are numerous canine disciplines, including agility, flyball, frisbee, rescue dogs, mantrailing, rally obedience, nosework, lure coursing, and tricks. Within certain disciplines, specific dog breeds have proven to excel due to their favourable predispositions. For instance, in agility, breeds such as the border collie and shetland sheepdog stand out, among many others. In the field of nosework, the lagotto romagnolo has demonstrated exceptional aptitude. If a dog enjoys running alongside its owner, the sport discipline of canicross is available. Additionally, for those interested in awakening a dog's natural instincts, there is a field of utility dogs, encompassing three disciplines: obedience, tracking and protection. The rising number of disciplines has increased interest among individuals seeking companionship with their pets. Canine disciplines play a significant role in maintaining physical fitness, expending excess energy, and providing mental stimulation for dogs. Engaging in these activities also offers numerous advantages for humans, including increased physical activity, opportunities to be in nature, and the ability to spend quality time with their beloved dogs.

Keywords: domestication of the dog, canine disciplines, breeds, canicross, utility dogs

7. ŽIVOTOPIS

Rođena sam 06.06.1996. godine u Varaždinu. Pohađala sam I. Osnovnu školu Varaždin. Nakon završetka osnovne škole, upisujem Prvu gimnaziju Varaždin, smjer opća gimnazija, koju završavam 2015. godine. Te iste godine upisujem Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Na petoj godini opredijelila sam se za usmjerenje Farmske životinje i konji. Tijekom studija volontirala sam u veterinarskoj ambulanti privatne prakse za male životinje „Vita“ u Varaždinu te također u veterinarskoj ambulanti privatne prakse za male životinje „Luna“ u Varaždinu. Stručnu praksu u okviru 12. semestra odradila sam u Veterinarskoj stanici Varaždin gdje sam većinom sudjelovala u terenskom radu, a također i u klinici za kućne ljubimce. Za vrijeme studija, pokazujem interes za područje kinologije te postajem članica Hrvatskog kinološkog saveza i Kinološkog društva Varaždin 1181.